

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Tempore

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1631

Exegesis Euangelij Ioannis VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47044](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47044)

Gene. 21.

seducendos Christianos, atque à libertate gratiæ ad seruitutem legis retrahere moliantur. Sed quid dicit scriptura? *Esse ancillam & filium eius. Non enim heres filius an. ille cum filio erit liber. Non recipiet hæreditatem Israhel cum Isaac.* Quo synagoga relinquenda vel olim figurabatur. Itaque fratres non sumus nos ancillæ, id est, synagoga aut legalis obseruantia filij, sed liberi, hoc est, militantis Ecclesiæ. Qua libertate Christus nos liberauit. Ex ipso enim solo non tam libertatem habemus, quam etiam salutem.

EXEGESIS EVANGELII DOMINI ca IIII. Quadragesima, Ioannes VI.

Dominica
Latere cur
Ecclesia
latitiam suis
sibi proponit.

EXpediebat in medio huius quadragesimæ, in qua se affligunt penitentes orationibus, ieiunijs, vigilijs, reliquisque castigationibus carnis, eos qui deuotè penitentiam obseruant, spiritali consolatione ac perseverantiam roborari. Idcirco mater Ecclesia non ociose hilaritatem hodiè ostendit, lætitiæ sibi vsurpans verba inter canendum officium diuinum. Nam in introitu missæ ad lætandum excitat nos spiritaliter. Dicitur de legit Euangelium de quinque panum miraculo, quibus aliquot hominum millia sunt refecti. Quo subindicaret nobis multo esse piissimum Dominum proniorem ad animarum, quam corporum refectiorem, immutaretque nos ad desiderium, ad spem, expectationemque cælestis gratiæ, qua refecti confortemur ad maiorem extendere nos perfectionem. Dicit itaque Euangelista:

Ioan. 5.

Abijt Iesus trans mare Galilææ, quod est Tyberiadis: & sequebatur eum multitudo magna.

Marc. 6.

Abijisse Iesus dicitur trans mare Galilææ, quia abijt à Iudæa, in qua est Hierusalem, vbi iuxta probaticam piscinam sabbato languidum quendam curauerat. Quod cum Iudæi calumniarentur ipsum propterea persequentes, cessit Iesus eorum furori, & abijt trans mare, id est, magnum quendam lacum Galilææ: quod mare est Tyberiadis à ciuitate Tyberias in lictore, ad honorem Tyberij Cæsaris ædificata, sic appellatum. Fuit autem tunc illa ratio quoque vt recederet de Iudæa, puta vt discipuli sui post laborem paululum paularent. Sicut enim Marcus scribit: Erant qui ibant & redibant, nec spatium habebant manducandi. Idcirco Christus dixit illis: *Venite sequimini in desertum locum, & quiescite pusillum.* Transit nihilominus de loco in locum Iesus, secundum Theophylum, vt homines ciuitatis vniuscuiusque reddat audiores sollicitioresque ad audiendum Dei verbum. Et sequebatur eum multitudo magna, non minus quinque millibus virorum. Capta enim fuit tanta multitudo venustate gratiosissimi vultus Christi, morum elegantia, dulcedine verborum, & miraculorum eius gloria, quare non poterant ab eo diuidi. Tanta autem erat affectio deuotiorumque hominum ad Christum, vt Marco teste, vbi cognouissent Iesum transiturum, de ciuitatibus accurrentes properarent, atque præuenirent sæpè discipulos.

Marc. 6.

Subijt ergo in montem Iesus, & ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudæorum.

Subij.

Subiit in montem Iesus, fortasse quia locus & contemplationi & doctrinae erat idoneus, & ibi sedebat cum discipulis suis, quos docebat. Nunquam enim erat ociosus. Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudaeorum. Additur hic Iudaeorum, non quod apud alias quoque gentes obseruaretur Pascha, sed quia Ioannes Ecclesia iam propagata tardior caeteris Euangelium hoc scripsit, quando multitudo gentium conuertebatur ad fidem, quorum multi pentatheucum Mosi non legerant, nec de alio, quam de Pascha audierant Christianorum, ut scirent à Iudaeis quoque aliud olim Pascha celebratum, expressit id nominatim. Antequam hinc recedamus, dicendum quoque non nihil est ad ædificationem nostram. Iam obediens filij Ecclesiae confessi sunt de peccatis suis, & Deo reconciliati poenitentes quæ præteritæ vitæ malæ actæ quærunct Dominum, illum ut ament, deinceps ut verba eius audiant, ut actis denique imitentur. Itaque, ut dixi, quærunct eum. Ecclesia narrans hoc Euangelium, quasi eos videtur alloqui: Quæritis Christum? Ecce abiit trans mare Galilææ. Sequamini illum per mare, hoc est, per aquas poenitentiae & mortificationis voluntatis propriae, quæ sunt amaræ. Si enim o filij verè poenitemus peccata nostra, non erunt nobis dum illorum recordamur, dulcia, sed tam amara in contritione & cogitatione, quam olim quando diabolo seruiimus, fuerunt dulcia in operatione & cogitatione. Est ergo poenitentia nostra mare, sed Galilææ, hoc est, transmigrations. Cuius transmigrations? A vitijs ad virtutes. A seruitute diaboli ad seruitutem Christi. Ab ira ad gratiam Dei. Ab inferno, ad regnum Dei. In hac autem transmigrations sustinere nos oportet, & fluctus, & tempestates, & reliqua aduersa, quæ contingunt nauigantibus, hoc est, tentationes, pericula, infestationes, molestasq; alia id genus multa. Verbi gratia: Vides te ex honorari, despici, rideri, contumelias quæ & iniurias pati, nonne hoc tibi amarum est? Etiam profectò. Hoc tamen mare est Galilææ, per quod nauigari oportet ad Christum. Deindè paupertatem necessitatum quæ defectum, & omnem penuriam (quod sæpenumero Dei seruus vsu venie) sustinere, nunquid non amarum est? Quoniam videtur denique hominibus nondum spiritu ac Dei gratia confortatis acerbum continere se à carnis voluptatibus, abstractum & impollutum corpus seruare à venereis delectationibus, & quicquid impudicum fuerit, ne animo quidem cogitare.

Deindè, quid dices, videns eum, qui melioribus delicatioribusquæ habitus saginari consuevit cibis, gulæ irritamenta sibi subducere, famem & sitim pari, ieiunia tolerare? Nunquid hoc illi dulce est? Certè carni mare amarum est. Spiritus fortasse aliter sentit, quandoquidem benignissimus pijsimusquæ Deus eos, qui se sponte tradunt propter ipsius amorem ad molesta sufferenda, non potest non consolari. Tamen in poenitentiae conversionisquæ initio, caro aliter haud sentit atque caro, nisi quod (ut dicere volebam) sæpenumero de seruore spiritus participans vincitur, quo æquanimiter toleret, spirituiquæ consentiat ad ea, quæ alioqui nollit. Quis præterea satis explicet, quid sentiamus, cum occurrunt nobis iniuriæ, cogimurquæ aliena mala tolerare, aliorum portare o-

Galat. 6.
Lucæ 6.

EE 2 non

non vlcisci, sed pro eis orare? Nunquid carni & sanguini hæc dulcia sunt? Non puto. Postremò ne hoc quidem non est amarum, somnum subducere oculis, vigilijs extenuare corpus, à fabulationibus & risu abstinere, hominum familiaritates deserere, vitam agere abstractam, corpus operibus laboribusq; atterere, & spiritum ad humana non relaxare? Hæc, inquam, grauius, difficilia, & molesta sunt carni, nisi spiritus feruor, exuberantiaque deuotionis ea temperet. Sunt enim mare Galilææ, per quod transmigraue nos oportet, si venire desideramus ad Christum. Rectè profectò nobis dicitur: Regnum cælorum vim pati, & violentos rapere illud. Et iterum: Arctam esse viam, quæ ducit ad regnum cælorum. Consolatur nos tamen, quod postquam mare hoc transferimus, reficiemur & confortabimur, vt quæ ante nobis fuerunt amara, sint iam leuia, vt reliquum pœnitentiæ nobis sit in gaudio & consolatione.

Cum ergo subleuasset oculos Iesus, & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippum: Vndè ememus panes vt manducent hi?

Subleuasse oculos Iesus dicitur, quo intelligas, quam pudicum, quamq; verecundum se gesserit in custodia ac continetia oculorum, omniumq; sensuum. Neque enim vagus erat in oculis Iesus, aut moribus incompotus. Itaque cum vidisset, quia venit multitudo maxima ad eum, cuius non erat ei opus aut necessarium describi numerum. Erant enim ei omnes & numerati & agniti. Quapropter compatiens multitudini, dixit ad Philippum: Vndè ememus panes, vt manducent hi? Qui curiosior est, posset hic mirari, cur Philippo hanc potius questionem proposuerit Dominus Iesus, quam alteri.

Dicunt quidam Philippum, propterea quod ante omnes fuerit vocatus ad apostolatam, Dominum Iesum voluisse honorare, & in signum præcipue dilectionis erga eum cum ipso quasi de hac re & futuro miraculo tractare. Alij dicunt Philippum magis sollicitum pro turba fuisse, quia de sua patria erant sibi conterranei. Quamobrem Dominus quoque, vt hic sollicitiorem ac magis compassiuum interrogauit. Tertij dicunt, quod tardior fuerit Philippus fide & intellectu, idè opus erat eum sic interrogando instrui, quod melius caperet hoc miraculum, in fidequæ plenius erudiretur. Et hoc congruum etiam magis videtur, vt illi Dominus de futuro miraculo loqueretur, qui tunc maiori egebat instructione. Voluit autem Dominus interrogare, quo notitia miraculi fieret communior, ac citius manifestaretur. Nisi enim Dominus Philippum interrogasset, vndè nobis manifestum fieret, quod non plures, quam quinque ibi panes fuissent? Quomodo ergo in nuptijs miraculum de conuersione aquæ in vinum facturus, donec vinum deficeret, distulit, vt omni vino epotato querimonia generalis manifestaret vini defectam, cuius penuria percepta de mutatione aquæ in vinum miraculum crederetur, ita nunc prius sciri voluit, quot panes superessent, vt tot hominum milibus satiatis, agnosceretur refectio hæc miraculo facta diuino, non subsidio humano.

Hoc autem dicebat tentans eum. Ipse enim sciebat quid esset facturus.

Matth. 11.
Matth. 7.

Ioan. 1.

Philippum
Apostolum
cur Christus
interrogauerit
præ alijs
Apostolis.

Interrogasse
Christum,
quid sit.

Ioan. 2.

Imper-

Imperfectionem nouit discipuli, idcirco, vt dictum est, cum Philippo tractauit, quo sibi erudiendum, atque perficiendum illum faceret. Non igitur interrogabat dubitans, sed tentans eum, vt nobis quoque, quæ secreta erant, eius responsione fierent manifesta. Ipse autē sciebat, quid esset facturus, qui omnia tam præsentia, quam futura nouit. Sciuit quod superesset panes, sciuit quot etiam homines essent, sciuit denique, quo eos modo uellet pascere. Sed interrogat, quomodo Mosen in manu virgam habentem interrogauit, dicens: *Quid est quod habes in manu tua?* quasi Deus, quid in Mose manu teneretur, ignoraret. Interrogat igitur non quasi de re, quam non nouit, sed eo ducere rem cupit, vt ex responsione Philippi, qui interrogatur, locus Christo deur rectius instruendi illum, & vt post hac Philippus, quæ non vidit, videat: & quæ nesciuit, intelligat.

Exod. 4.

Dicit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat.

Tanta adest multitudo, vt ducenti denarij non sufficerent, quibus panes emerentur, vnde vel modicam quisque perciperet portionem. Quasi diceret: Tot denarios nos non habemus. Qui etsi essent, tantillum tamen vix quisque perciperet, vt non magis vrgeret fames prouocata, quam sedaretur. Ecce hic ostendit Philippus se, vt hominem humana sapientē, nec cogitabat Dominum satiare facilius hanc turbam posse, quam Helisæum. Hic suam nobis fidei imperfectionem reuelauit. Et eam ob rem quoque Christus eum tentans, hoc est, ad discendum prouocans, sic eum interrogauerat, vt quod imperfectione fidei ipsius erat absconditum, patefieret illi ipsi, ex his, quæ erat visurus, vnde se argueret, quod à veritate tantum distabat.

4. Reg. 4.

Dicit ei vnus ex discipulis Andreas frater Simonis Petri: Est puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces, sed hæc quid sunt inter tantos?

Ibidem.

Hic cogitabat recolens quod Helisæus fecerat, qui modicum virorum numerum huius turbæ comparatione multiplicatis panibus satiavit, & putans Christum simili modo posse, vt panes multiplicaret, sed attendens turbam adeo numerosam penè desperans: Sed quid, inquit, hæc inter tantos? Quid conferrent quinque panes quinque millibus virorum, etiam si Helisæi modo multiplicarentur? Hic enim nimia multitudo est populi, & panes multiplicandi sunt nimis pauci. Helisæus enim ex viginti panibus paruum numerum virorum licet maiorem, quam naturali pastu id fieri potuisset, satiavit. Hic verò cogitare, vt quinque panes adeo forent multiplicandi, vt quinque satiarent virorum milia, ridiculū est. Christus itaque quod in vtriusque, id est, tam Philippi, quam Andree mente versabatur, perfecte considerans, non verbo, sed opere, quid posset, ostendit. Puer hic, iuxta aliquorum estimationem, vnus fuisse discipulorum, seu Apostolorum perhibetur. Nec obstat, quòd alibi legitur: *Nihil tuleritis in via, non sacculum, non peram, &c.* quæ Apostolis predicaturis prohibuit (Ea enim ab his, quibus predicarent Apostoli, voluit tribui. Permisit enim, imo voluit, vt hi, qui predicarent, de predicatione viuerent. *In eadem domo, inquit, manete, edentes & bibentes, quæ apud illos sunt.* Eis verò in alijs itineribus constitutis, vbi non

Matth. 6.

Lucæ 9.

1. Cor. 9.

Lucæ 10.

Matth. 10.

Marc. 6.

prædicabant, nõ prohibuit viaticum, aut peram secum sumere. Hoc modo non illicitum fuit illi discipulo secum necessaria sumere inter ambulandum quia Christus & Apostoli modò non ad prædicandum ambulabant, quoniam potius à prædicatione diuertebant ad quietem, & ad desertum locum. Ideo (vt dixi) non incongruum, nec contra Christi verbũ fuit, quod Apostolorum, aut discipulorum quispiam tulerit in via panes secum. Vide huc tamen, quæ ferula preciosa, & exquisita Christo ministrabantur. Nempe hordeaceus panis, & de pisce modicum, vt erubescat nostra ingluuies.

Dicit ergo Iesus. Facite homines discumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque milia.

Ibidem.

Facite homines discumbere, hoc est, ordinate se componere ad sedendum. Erat autem fœnum multum in loco, aut gramina vnde crescit, efficiturque fœnum, significat, aut gramina messa ad fœnum. Erat enim circa Pascha, nec mirum est tunc gramina in illis calidis regionibus tam esse perfecta, vt meti possint ad fœnum. Quo erat igitur plus de fœno ibi, eo locus erat ad manducandum, hoc est, ad sedendum aptior. Vide hic, quia Apostoli ex sermonibus & miraculis Christi tantum profecerunt, vt sine discussione animo simplici obedirent. Certè non absque fide & reuerentia erga iubentem Dominum id fiebat, vt Apostoli turbam hanc magnã ad manducandum ordinarent, præsertim cum nec scirent panes, nec quicquã, quod manducandum foret, viderent, nisi quod futuri miraculi expectatione erant suspensi. Discubuerunt autem per centenos & quinquagenos diuisi: aut sicut alius habet Euangelista, per contubernia, puta vt ex quauis ciuitate, & ex quolibet pago se coniungerent illius loci incolæ.

Acceptit ergo Iesus panes, & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus. Similiter & ex piscibus, quantum volebat.

Gratias agit Deo Patri secundum quod est homo, distribuit discumbentibus, hoc est, panes, quos susceperat, distribuendos commisit Apostolis, vt discumbentibus tam ipsos quinque panes, quàm hoc, quod sua adiecerat virtute omnipotentis, diuiderent. Omnipotentia enim Christi fons panum erat. Similiter hoc idem fecit in piscibus, quos distribuendos per Apostolos sumendoque discumbentibus, quantum vellent, commisit. Per discipulos quidem distribuit diuidendos, veruntamen sua eos virtute multiplicauit, & edentes vsque ad satietatem, adeo vt superesset, refecit. Nolo tamen hic putare Dominum immoderate voluisse seipsum ostentare, quod fatiauerit turbã, tot hominũ milia scilicet & plus, quàm appositum fuit, quod sequitur, relictum sit de fragmentis: sed manifestare voluisse miraculi veritatem, quoniam nisi superfuisset multum, non crederentur, qui manducauerant, satiati.

Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite, quæ superauerunt, fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & impleuerunt.

pleuerunt duodecim cophinos fragmentorum, ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his, qui manducauerunt.

Vrautem impleri sunt, id est, postquam turbæ satiatae sunt, dixit discipulis suis: Colligite quæ superauerunt fragmenta. Quæ superauerunt scilicet appetitum, ut comedi non potuerint, vescendi scilicet appetitu satiato, ne pereant. Vult quæ superfuerunt nobis fragmenta diligenter colligenda, atque in usum pauperum reponenda. Et impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis. Rectè duodecim cophinos fragmentorum in alios distribuendos, qui non praesentes fuerant, fecit colligi, ut non solum ad praesentes, verum ad absentes quoque huius miraculi pertineret testimonium.

Illi ergo homines quum vidissent, quod fecerat signum, dicebant: Quia hic est verè propheta, qui venturus est in mundum.

Videbant signum, quod gustu oris senserant, & dicebant: Hic est verè propheta, qui venturus est in mundum, hoc est, singularis ille & magnus propheta hic est, quem in mundum venturum expectamus. Itaque hoc miraculum charissimi sic admiremur, ut eum qui hoc fecit, ipsum esse sciamus, qui quotidie paucis granis in terram proiectis vniuersum mundum pascit. Non ergo inferius est miraculum, quod Deus de paucis granis in terram iactis, & ab eodem multiplicatis pascit vniuersum mundum quam quod ex quinque panibus quinque milia satiavit hominum. Nihil, inquam, quantum eius omnipotentiam attinet, interest, inter vtrumque, nisi quod vnum continue facit, aliud fecit semel, aut bis. Quod autem rarius fit, admiramur, quod vero in oculis est nostris v'sitatum, non miramur. Mirentur igitur qui velunt, nobis magnopere mirandum non est, quod credamus omnipotentiam eius nihil non posse. Magis rogandus nobis est, ut nos, quos ad virtutem inuenit tardos, ad opera Dei fastidiosos, ad nostri mortificationem inuitos reformet, spirituque fortiori ac vberiori nos deuotione repleat, qui est semper benedictus in secula, Amen.

Deut. 11.
Augustin.

SERMO IN EADEM DOMINICA.

Qua sint Evangelicae instructiones hic: qui panes quibus reficimur.

Letare Hierusalem & conuentum facite omnes qui diligitis eam. Esaiæ sexagesimo sexto. Tota hæc Dominica iucunda est, & quicquid in officio hodie auditur diuino, consolatorium est. Gratulatur enim Ecclesia filijs suis, dum in medio sunt penitentiae, quod per confessionem, aliaque opera & exercitia sancta emendatiorem agere ceperint vitam, exhortans eos ad spem, fiduciamque erga Deum, & ad lætitiã, quæ est in Deo. In hoc autem imitatur Ecclesiã triumphantem, quæ est in caelis, vbi (ut Christus ait) gaudium est Angelis Dei super vno peccatore penitentiam agente. Si gaudium super vno peccatore penitente, quantum est gaudium super multis? Et si in caelis

Lucæ 11.
EE 4 gau.

VI
21